

Journal of Social Intervention: Theory and Practice –
2020 – Volume 29, Issue 2, pp. 12–16
<http://doi.org/10.18352/jsi.643>

ISSN: 1876-8830

URL: <http://www.journalsi.org>

Publisher: Rotterdam University of Applied Sciences
Open Access Journals

Copyright: this work has been published under a
Creative Commons Attribution-Noncommercial-No
Derivative Works 3.0 Netherlands License

Bauke Koekkoek. **De kwestie verwarde personen.**

Naar een andere benadering van onbegrepen gedrag.

Amsterdam/Leuven: LannooCampus, 2019,

€ 25,99, 176 pp, ISBN 9789401462334

BOOKS

NICOLE KETELAAR

Dr. Nicole Ketelaar is senior onderzoeker bij het lectoraat Social Work en Technology, Health and Care bij Saxion University of Applied Sciences.

E-mail: n.a.b.m.ketelaar@saxion.nl

DE KWESTIE VAN EEN NIEUW SOCIAAL CONTRACT BIJ ONBEGREPEN GEDRAG

Dit boek gaat in op een zeer actueel maatschappelijk vraagstuk. Terecht gekozen als onderdeel van de titel en goed uitgelegd is de term *kwestie*. De ‘verwarde personen’-kwestie is een voorbeeld van hoe een moderne samenleving omgaat met een klassiek probleem. Uitgelegd wordt hoe dit uitdrukkelijk een sociaal fenomeen is, waarbij het om zoveel meer gaat dan een groep mensen met afwijkend gedrag en bijpassende professionals. ‘Verwarde mensen’ lijken dezer dagen overal op te duiken en juist die beeldvorming wordt zowel betwist als uitgelegd. Een onderwerp dat zowel complex als actueel is en met zoveel partijen omgeven lijkt te zijn: ga er maar aan staan. Er is wel moed voor nodig om deze complexiteit te willen ontrafelen.

Bauke Koekkoek, lector Onbegrepen gedrag en Samenleving bij HAN University of Applied Sciences en de Politieacademie, is expert op het terrein van 'personen met verward gedrag' en werkt als crisisverpleegkundige, epidemioloog en gepromoveerd onderzoeker in de sociale wetenschappen. Hij had de moed en kan leunen op een veelzijdig palet aan kennis en ervaring om met vlotte pen het boek *De kwestie van verwarde personen* te schrijven, waarbij hij zijn licht laat schijnen op dit complexe, multidisciplinaire maatschappelijke vraagstuk. Eerder verscheen van zijn hand *Verward in Nederland* (2017).

Het boek bestaat uit elf hoofdstukken en is opgedeeld in drie delen. Deel 1 (hoofdstuk 1-6) is gericht op het beschrijven van de kwestie verwarde personen door aandacht te schenken aan achtergronden, oorzaken, verbanden en verschillende aanpakken. Er wordt ingegaan op de maatschappelijke paniek rondom het thema van verwarde personen (hoofdstuk 1), de zoektocht naar feiten (hoofdstuk 2), de oorzaken ervan (hoofdstuk 3), het falende zorgsysteem (hoofdstuk 4), de vluchtige samenleving en de stuurloze staat (hoofdstuk 5) en tot slot wordt een overzicht van verschillende aanpakken beschreven (hoofdstuk 6), waarbij zowel het handelen van professionals en burgers, als beleid en de doelen worden meegenomen en tegenover elkaar gezet. In deel 2 (hoofdstuk 7-10) worden de onderliggende mechanismen belicht, waarbij vooral het handelen van professionals centraal staat. Deel 3 bevat het laatste, afsluitende hoofdstuk (hoofdstuk 11) waarin aandacht wordt geschonken aan een nieuw sociaal contract. Hoofdstuk 11 beschrijft drie manieren hoe de publieke sector zelf in een wurggreep zit en ook anderen in een wurggreep houdt. Er wordt gekeken naar de rolverdeling, de uitvoering en de effecten van die paradoxale wurggreep.

In de binnen- en buitenflap van het boek wordt het geheel rondom de mens met onbegrepen gedrag door middel van een mooie infographic in beeld gebracht. Elk hoofdstuk start met een casus en sluit af met een korte conclusie. In de casussen worden voorbeelden beschreven van wat onder een melding van een verward persoon kan vallen: van een verwarde man met een verleden van geweld tot een eenzame vrouw die eerder om een praatje verlegen zat, dan dat ze zichzelf van het leven wilde beroven. Of iemand die bezorgd 112 belt om te melden dat zijn ex-vrouw een crisis heeft. In deel 1 en 2 vinden we twee aparte hoofdstukken die ingaan op de meeste prangende en urgente deelvraagstukken. De betooglijn van het boek vormt één geheel maar voor de lezer komt dit wel over als een veelvoud van losse onderdelen, waardoor het even zoeken is naar hoe de opbouw in elkaar steekt en hoe de onderdelen zich tot elkaar verhouden.

Koekkoek geeft een toelichting op de definitie van twee onderscheiden deelvraagstukken, die in het boek te herkennen zijn aan blauwomrande pagina's. De eerste gaat over minder bedden

BOOKS

in de psychische zorg, waarbij wordt stilgestaan bij de ambulantisering in de psychische zorg. Overtuigend onderbouwd met cijfers wordt de relatie uiteengezet tussen minder bedden in de zorg en een toename van 'verwarde personen-meldingen'. Hoewel het verband vaak voor waar wordt aangenomen, blijkt het weinig consistent te zijn. Er heeft zeker een reductie in het aantal bedden plaatsgevonden en die krapte wordt volop gevoeld. Belangrijk daarbij is echter dat de échte ambulantisering in termen van een duurzame overgang van leven in intramurale instellingen naar leven in de wijk en meedoen in een inclusieve samenleving nog niet heeft plaatsgevonden. Dat gegeven lijkt met name de huidige spanningen op te leveren. De tweede deelkwestie 'Minder suïcides in 2018' belicht de investeringen in de psychische zorg. Hierbij worden de subjectieve beleving van bezuinigen vanuit de maatschappij (burgers, professionals, media) en de feitelijke immer toenemende en stijgende investeringen in de zorg tegenover elkaar gezet. Koekkoek komt tot de conclusie dat meer geld geen groot verschil zal maken en zelfs averechtse effecten kan hebben en dat een andere besteding van middelen kansrijker is.

Het eerste deel (hoofdstuk 1-6) omvat een gedegen geheel waarbij recht wordt gedaan aan de vele terechte en gedetailleerde vragen die rondom dit vraagstuk spelen. Wel bevat deel 1 op verschillende plekken herhaling. Het geheel ademt de sfeer van een objectieve, genuanceerde benadering. Ook het gevoel 'eindelijk eens uitleg bij al die cijfers die we doorgaans lezen' kan je bekruipen. Her en der zijn er ook ongenueanceerde uitspraken te lezen, waarbij bij vlagen de ergernis van Koekkoek naar voren komt over dat bijna iedereen 'wel iets van zijn of haar gading heeft gevonden in de verwarde personen kwestie' (p. 26). Er wordt binnen de context van het falende zorgsysteem een vergelijking tussen nu en vroeger te weinig duiding gegeven aan 'vroeger' (p. 52). Koekkoek legt het vertrekpunt en de focus in deel 1 vooral op de politie en de soms scheve verwachtingen vanuit de maatschappij ten aanzien van de politie rondom deze groep mensen met onbegrepen gedrag. Echter, hij had hierin explicieter kunnen zijn waarom hij de focus legt op de politie terwijl hij verderop in het boek ook pleit voor een andere rolverdeling (p.159).

In het tweede deel (hoofdstuk 7-10) wordt met name ingegaan op het handelen van professionals. Hoofdstuk 7 geeft een toelichting op de-escalatie als essentie. Hoofdstuk 8 start zoals elk hoofdstuk met een casus. Deze casus is gesitueerd in het Utrechtse winkelcentrum Hoog Catharijne. Een mooie casus in historisch perspectief, waarbij de noodzaak voor een integrale aanpak en leiderschap wordt omschreven. Ook de metafoer van Utrecht Centraal vertaald naar de 'verwarde-personen-kwestie' is mooi. Koekkoek stelt dat het 'verantwoordelijk maken van ruim 350 gemeenten voor het ieder afzonderlijk ontwikkelen van beleid rond onbegrepen

gedrag, vragen om problemen lijkt' (p.127). Het volstaat zagezegd niet met een extra spoor, een ander wisselsysteem of een paar extra waarschuwingsslampen (p.127). Hoofdstuk 9 richt zich op de publieke professionals en vijf publieke deugden van verbinding tussen professionals, burgers en anderen. Dit sterk geschreven hoofdstuk leent zich bij uitstek niet enkel voor de 'personen met verward gedrag'- kwestie, maar ook voor andere kwesties waarin complexe maatschappelijke vraagstukken een rol spelen. Een element waar Koekkoek in dit hoofdstuk ook aandacht aan schenkt, is de rol en positie van ervaringswerkers. Hij formuleert daarbij belangrijke vragen: zijn ervaringswerkers 'hulpverleners' wiens inzet uit zorgverzekeringsgelden betaald kan en mag worden? Of zijn ervaringswerkers 'vrije' mensen wier inzet uit algemene middelen komt en die fungeren als luizen in de pels van naar binnen gerichte systemen? Beide opties zijn mogelijk volgens Koekkoek, hij stelt bovendien dat ervaringswerkers op dit moment in de publieke sector zelden voldoende gefaciliteerd en ondersteund worden. Deel 2 wordt afgesloten met hoofdstuk 10 waarin de focus wordt gelegd op wat burgers zelf kunnen betekenen; een hoofdstuk dat niet mag ontbreken in de dialoog over een andere benadering rondom personen met onbegrepen gedrag. Helaas blijft dit hoofdstuk vooral een beschrijving van verschillende prototypen burgers zoals krachtige burgers, betrokken burgers in een richtinggevende of contextuele rol, en mist het op verschillende punten reflectieve diepte; hier had meer ingezet op de algehele betooglijn.

Alles bij elkaar genomen, Koekkoek doet wat hij belooft in de leeswijzer. Hij geeft geen pasklare oplossingen, wél analyses, argumenten en de aanzet voor een andere benadering. In de 10 hoofdstukken, inclusief de twee apart uitgewerkte deelvragen wordt een gedegen basis gelegd waarbij een omvattend geheel wordt beschreven. De kwestie blijkt nog complexer dan op voorhand reeds werd ingeschat. Tal van zaken hebben een plek gekregen, Koekkoek is erin geslaagd een compleet boek af te leveren, waarbij er geen aspecten overgeslagen of niet meegenomen lijken te zijn.

In het slothoofdstuk pleit Koekkoek voor de komst van een nieuw sociaal contract. De aanzet voor de dialoog over een nieuw sociaal contract rondom personen met onbegrepen gedrag, de urgentie daarvan én de onderbouwing van onderzoek inclusief duiding van cijfers is duidelijk geworden op basis van dit boek, maar er mist nog een mooie samensmelting van het voorgaande betoog en het benoemen van concrete handvatten om hiermee aan de slag te gaan.

Het einde van het boek eindigt met een te luchtige conclusie door een verwijzing naar onze huidige goedlachse premier en dat 'in dit gave land' ook veel goed gaat. Dat is zonder meer

BOOKS

waar, maar na die eindeloze stroom analyses van alle achtergronden, oorzaken en factoren en de daarmee gepaard gaande complexiteit is het einde wat onbestemd hoe we (professionals, beleidsmakers, onderzoekers) nu verder moeten in de kwestie 'verwarde personen' of liever: 'personen met onbegrepen gedrag'. En dus moeten we die vervolgstap vooral zélf en met elkaar zetten waarbij dit boek met grondige analyses, verwijzingen naar handelen van professionals en het betrekken van burgers een goed hulpmiddel is.